

บทความวิจัย (Research Article)

แนวทางการบริหารสภาพคล่องทางการเงิน
ในภาคธุรกิจอุตสาหกรรมของประเทศไทย
Guidelines for Financial Liquidity Management
in Thailand Industrial Business Sector

สุภัทร ฐระธรรมานนท์^{1*} และไพรัช พรพันธ์เดชวิทย์¹
Supat Turatunmanon^{1*}, and Pairut Pornpundechwittaya¹

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและพัฒนาแบบจำลองสมการโครงสร้างแนวทางการบริหารสภาพคล่องในธุรกิจอุตสาหกรรมของประเทศไทย ดำเนินการวิจัยทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ ผู้ประกอบการอุตสาหกรรม และผู้บริหารที่รับผิดชอบกำกับดูแลด้านการเงิน กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 500 ราย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถาม เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าไคสแควร์ และการวิเคราะห์แบบจำลองสมการโครงสร้าง ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบในการพัฒนาแนวทางการบริหารสภาพคล่องทางการเงิน ในภาคธุรกิจอุตสาหกรรมของประเทศไทย จำแนกได้ 5 องค์ประกอบ ได้แก่ ด้านเสถียรภาพ ด้านเพิ่มพูนความรู้และยกระดับ ด้านกระบวนการ ด้านความร่วมมือและประสานงาน และด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม และระดับความสำคัญของปัจจัยในการพัฒนาแนวทางการบริหารสภาพคล่องทางการเงิน ในภาคธุรกิจอุตสาหกรรมของประเทศไทย ทั้งภาพรวม และรายด้านมีระดับความสำคัญอยู่ในระดับมาก และเมื่อจำแนกตามขนาดของธุรกิจ พบว่า ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ผลการวิเคราะห์ตัวแบบจำลองสมการโครงสร้างพบว่า ผ่านเกณฑ์การประเมินมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมีค่าสถิติประเมินความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลสมการโครงสร้าง ค่าความน่าจะเป็นของไคสแควร์ (Chi-Square Probability Level) เท่ากับ 0.079 ค่าไคสแควร์สัมพัทธ์ (Relative Chi-Square) เท่ากับ 1.143 ค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้อง (Goodness of fit Index) เท่ากับ 0.959 และค่าดัชนีรากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของการประมาณค่าความคลาดเคลื่อน (Root

¹ สาขาวิชาบริหารธุรกิจอุตสาหกรรม คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ

Department of Business Administration, Faculty of Business Administration,

King Mongkut's University of Technology North Bangkok

*Corresponding author; email: acc.supat@gmail.com

(Received: 25 December 2019; Revised: 5 February 2020; Accepted: 10 March 2020)

Mean Square Error of Approximation) เท่ากับ 0.017

คำสำคัญ: สภาพคล่องทางการเงิน การเติบโตที่ยั่งยืน การเรียนรู้และพัฒนา นวัตกรรม แบบจำลองสมการโครงสร้าง

Abstract

The research aims to establish model of financial liquidity management in Thailand industrial business sector. This research intends to investigate the financial liquidity management through both qualitative and quantitative methodology by interviewing 500 entrepreneurs and financial management function of industrial business. The data were analyzed by percentage, mean, standard deviation, Chi-square test (χ^2) and Structural Equation Modeling (SEM). The results revealed that the important factors influencing are 5 variables included Stability, Update & Upgrade, Process & Improve, Alliance & Intra-cooperation and Technology & Innovation can be implemented in financial liquidity management in Thailand industrial business sector. The results of the Structure Equation Model (SEM) Analysis showed that the evaluation criteria was in line with the empirical evidence with the chi square probability at 0.079, relative chi square of 1.143, goodness of fit index of 0.959, and Root Mean Square Error (RMSE) of 0.017.

Keywords: Financial liquidity, Sustainable, Learning and development, Innovative, Structural Equation Modeling (SEM)

บทนำ

สภาพคล่องทางการเงิน (Liquidity หรือ Financial Liquidity) หมายถึงความสามารถของธุรกิจในการชำระหนี้ระยะสั้น (Current Liabilities) ซึ่งมีความสำคัญอย่างมากต่อการดำเนินธุรกิจ เพราะแสดงให้เห็นถึงความสามารถในการจัดหาเงินสดที่เพียงพอต่อความต้องการในการดำเนินธุรกรรมทางการค้า การลงทุนโครงการต่าง ๆ และในกรณีที่ธุรกิจเกิดสถานการณ์วิกฤต สภาพคล่องทางการเงินเป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จหรือล้มเหลวของธุรกิจ การล่มสลายของหลาย ๆ ธุรกิจที่เกิดขึ้น สาเหตุส่วนใหญ่จะเกิดจากปัญหาการขาดสภาพคล่องทางการเงิน ดังจะเห็นได้จากกิจการที่ปิดตัวลง หรือมีปัญหาขาดสภาพคล่องทางการเงินจะมีงบการเงินปกติ ไม่ได้ส่งสัญญาณบ่งบอกให้ทราบว่ากิจการกำลังมีปัญหามาก่อนแต่อย่างใด โดยงบการเงินยังแสดงให้เห็นว่า ธุรกิจมีความสามารถในการสร้างผลกำไร และมีกำไรสะสมอยู่จำนวนมาก แต่สาเหตุสำคัญที่ทำให้กิจการเหล่านั้นต้องปิดกิจการลงจะมาจากเหตุผลเดียวกัน คือกิจการประสบปัญหาขาดสภาพคล่องทางการเงิน ไม่มีกระแสเงินสดและทุนหมุนเวียนเพียงพอในการดำเนินกิจการ ขาดความเชื่อถือจากคู่ค้าและสถาบันการเงิน ทำให้ไม่สามารถชำระค่าสินค้า หรือไม่สามารถคืนเงินกู้ระยะสั้นให้กับเจ้าหนี้ได้

จนถูกฟ้องร้องและถูกขึ้นบัญชีดำ ทำให้ไม่มีเงินทุนหมุนเวียนในการนำมาใช้ในการดำเนินงานอีกต่อไป (รัฐชนา พงศาปาน, 2555)

ความเสี่ยงด้านสภาพคล่องทางการเงิน (Liquidity Risk) คือ ความเสี่ยงที่ธุรกิจไม่อาจจะหาเงินสดหรือสินทรัพย์สภาพคล่องได้ในปริมาณที่เพียงพอตามเงื่อนไขที่ต้องจ่ายเงิน ทำให้ต้องกู้ยืมเงินในอัตราดอกเบี้ยที่สูงกว่าปกติ หรือขายสินทรัพย์ในราคาต่ำกว่ามูลค่าที่แท้จริงเพื่อนำมาเป็นค่าใช้จ่าย ความเสี่ยงด้านสภาพคล่องทางการเงินส่งผลกระทบต่อธุรกิจทุกประเภท โดยในสถานะเศรษฐกิจซบเซา ธุรกิจไม่สามารถขายสินค้าหรือเก็บหนี้ได้ ก็เป็นเหตุให้เกิดปัญหาสภาพคล่องทางการเงินเช่นเดียวกัน ปัญหาของสภาพคล่องทางการเงินนี้สามารถเกิดขึ้นได้ทั้งช่วงเศรษฐกิจขาขึ้นและขาลง ในขณะที่เศรษฐกิจขยายตัวดี ธุรกิจจะมีนโยบายยอมรับความเสี่ยงสูงขึ้น ทั้งในเรื่องการใช้จ่ายในการดำเนินงาน การลงทุน และการก่อหนี้ แต่เมื่อสถานการณ์ไม่เป็นไปตามที่คาดหวังไว้ อาจนำไปสู่ปัญหาหนี้เกินตัว ไม่มีความสามารถชำระหนี้ทางการค้าและสถาบันการเงินได้ และในทางตรงกันข้ามเมื่อภาวะเศรษฐกิจชะลอตัว รายได้ของธุรกิจจะลดลง สถาบันการเงินจะระมัดระวังในการปล่อยสินเชื่อมากขึ้น อาจกระทบต่อการใช้จ่ายและความสามารถชำระหนี้ของธุรกิจได้

ในธุรกิจที่มีสภาพคล่องทางการเงินสูงย่อมมีความได้เปรียบ มีโอกาสในการทำกำไรที่สูงขึ้น เพราะมีความยืดหยุ่นทางการเงิน ซึ่งแตกต่างจากธุรกิจที่มีสภาพคล่องต่ำอย่างชัดเจน โดยนอกจากจะขาดอำนาจในการต่อรองทางการค้าแล้ว ยังขาดความสามารถในการกู้ยืมสินเชื่อ หรือต้องจ่ายดอกเบี้ยในอัตราที่สูงขึ้น เนื่องจากขาดความเชื่อมั่นต่อความสามารถในการชำระเงินในมุมมองของสถาบันการเงิน ทำให้ภาระค่าใช้จ่ายด้านดอกเบี้ยสูงขึ้น (Feng et al., 2016) นอกจากนี้ การบริหารสภาพคล่องทางการเงินที่ไม่มีประสิทธิภาพ ย่อมส่งผลกระทบต่อความไม่เพียงพอของเงินทุนหมุนเวียนเพื่อการดำเนินธุรกิจ (Konak & Guner, 2016) ผลกระทบที่ร้ายแรงที่สุดคือ ผู้ประกอบการที่ไม่มีองค์ความรู้และความพร้อมในการยื่นหยัดต่อวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ ต้องเข้าสู่ภาวะล้มละลายและเลิกกิจการไปเป็นจำนวนมาก (สุรชัย ภัทรบรรเจิด, 2559) ซึ่งจากรายงานข้อมูลการจดทะเบียนนิติบุคคล ปี พ.ศ. 2557-2561 ของกรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์ พบธุรกิจที่เลิกกิจการมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น และในทิศทางเดียวกัน จากรายงานแสดงสถิติโรงงานอุตสาหกรรม ปี พ.ศ. 2556-2560 ของกรมโรงงานอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม พบจำนวนโรงงานที่เลิกกิจการยังคงมีจำนวนมากเช่นเดียวกัน

เพื่อไม่ให้ธุรกิจต้องเผชิญกับปัญหาด้านสภาพคล่องทางการเงิน ธุรกิจจึงต้องมีการวางแผนกลยุทธ์ทางการเงิน และการบริหารความเสี่ยง และเพื่อบรรลุเป้าหมายทางการค้า ธุรกิจต้องอาศัยปัจจัยที่สำคัญคือ การรักษาระดับอัตราส่วนหนี้สินต่อสินทรัพย์ที่เหมาะสมกับประเภทธุรกิจ ความสามารถในการจัดหาแหล่งเงินทุนระยะยาว และการเพิ่มขึ้นของกระแสเงินสด (Wheelen & Hunger, 2012) รวมทั้งการจัดวางระบบบริหารงานที่เหมาะสม จะมีความสำคัญยิ่งต่อกิจการในมุมมองที่ช่วยประกันความต่อเนื่องในการดำเนินธุรกิจ และเพื่อให้มั่นใจว่าระบบบริหารความเสี่ยงด้านสภาพคล่องทางการเงินที่จัดวางมีความเหมาะสม และสอดคล้องกับนโยบายของกิจการ ขนาดของธุรกิจ และลักษณะของกิจการดำเนินงานที่เป็นทางค้าปกติของกิจการ และสถานะ

ความเสี่ยงที่ธุรกิจประสบอยู่ทั้งในปัจจุบันและในอนาคต โดยวิธีการบริหารความเสี่ยงสภาพคล่องทางการเงินมีหลายวิธี ได้แก่ การจัดทำประมาณการกระแสเงินสด การบริหารเงินทุนหมุนเวียนให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด การจัดวงเงินสำหรับเงินทุนหมุนเวียนให้เพียงพอเมื่อยอดขายเติบโตขึ้น การเตรียมความพร้อมในการจัดหาแหล่งเงินทุน และการเตรียมเงินสำรองด้านสภาพคล่องทางการเงิน (จิรพร สุเมธีประสิทธิ์ และคณะ, 2556)

ดังนั้น งานวิจัยฉบับนี้จึงมุ่งที่จะศึกษาและวิเคราะห์หาองค์ประกอบต่าง ๆ เพื่อนำมาพัฒนาแบบจำลองสมการโครงสร้างที่มีอิทธิพลกับการบริหารสภาพคล่องทางการเงินในภาคธุรกิจอุตสาหกรรมของประเทศไทย ให้เป็นองค์ความรู้ในการพัฒนาภาคอุตสาหกรรมของประเทศไทย ให้เกิดความยั่งยืน มั่นคง มั่งคั่ง ในอนาคตสืบต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อวิเคราะห์ลักษณะการดำเนินงานการบริหารสภาพคล่องทางการเงินในภาคธุรกิจอุตสาหกรรมของประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารสภาพคล่องทางการเงินในภาคธุรกิจอุตสาหกรรมของประเทศไทย
3. เพื่อพัฒนาแบบจำลองสมการโครงสร้างแนวทางการบริหารสภาพคล่องทางการเงินในภาคธุรกิจอุตสาหกรรมของประเทศไทย

ขอบเขตการวิจัย

จากวัตถุประสงค์ของการวิจัย ที่ต้องการศึกษาแนวทางการบริหารสภาพคล่องทางการเงินในภาคธุรกิจอุตสาหกรรมของประเทศไทย สามารถนำมากำหนดเป็นขอบเขตของการวิจัยที่สำคัญได้ 5 ข้อ ดังต่อไปนี้

1. การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed-Methodology Research) ประกอบไปด้วย การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยเทคนิคการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยเทคนิคการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เพื่อศึกษาและพัฒนาแบบจำลองสมการโครงสร้างแนวทางการบริหารสภาพคล่องทางการเงินในภาคธุรกิจอุตสาหกรรมของประเทศไทย

2. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยเทคนิคการสัมภาษณ์เชิงลึก เป็นผู้เชี่ยวชาญจำนวน 9 ท่าน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ เจ้าของกิจการหรือผู้บริหารที่รับผิดชอบด้านการเงินในธุรกิจอุตสาหกรรม จำนวน 500 ราย และ ประชากรที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยเทคนิคการสนทนากลุ่ม เป็นผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 ท่าน

3. ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาสำหรับการวิจัยเชิงปริมาณ แบ่งได้เป็น 2 ประเภท ได้แก่

3.1 ตัวแปรอิสระ (Independent Variable) ได้แก่ เจ้าของกิจการหรือผู้บริหารที่รับผิดชอบด้านการเงินในธุรกิจอุตสาหกรรม

3.2 ตัวแปรตาม (Dependent Variable) ได้แก่ ลักษณะการดำเนินงานการบริหารสภาพคล่องทางการเงินในภาคธุรกิจอุตสาหกรรม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check-List) และแนวทางการบริหารสภาพคล่องทางการเงิน ในภาคธุรกิจอุตสาหกรรมของประเทศไทย ซึ่งมีมาตรการวัดเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) และสามารถจำแนกได้เป็น 2 ลักษณะ ดังนี้

3.2.1 ตัวแปรเชิงสังเกต (Observed Variable) คือ ตัวแปรที่ได้มาจากการเก็บข้อมูลของแนวทางการบริหารสภาพคล่องทางการเงิน ในภาคธุรกิจอุตสาหกรรมของประเทศไทย

3.2.2 ตัวแปรแฝงหรือตัวแปรองค์ประกอบ (Latent Variable) คือ ตัวแปรที่รวบรวมข้อมูลมาจากตัวแปรเชิงสังเกต แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

ก) ตัวแปรแฝงภายใน (Endogenous Latent Variable) ได้แก่ องค์ประกอบด้านการมีเสถียรภาพ (Stability) องค์ประกอบด้านการเพิ่มพูนความรู้และยกระดับ (Update & Upgrade) องค์ประกอบด้านกระบวนการ (Process & Improvement) และองค์ประกอบด้านความร่วมมือและประสานงาน (Alliance & Intra-Cooperation)

ข) ตัวแปรแฝงภายนอก (Exogenous Latent Variable) ได้แก่ องค์ประกอบด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม (Technology & Innovation)

4. การวิจัยเชิงคุณภาพทำการศึกษาจากผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ โดยมีเกณฑ์คุณสมบัติ ตามที่คณะกรรมการบริหารหลักสูตรบริหารธุรกิจดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจอุตสาหกรรม คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือกำหนด สำหรับการวิจัยเชิงปริมาณ ทำการศึกษาจากเจ้าของกิจการหรือผู้บริหารที่รับผิดชอบด้านการเงินในธุรกิจอุตสาหกรรมไทย โดยการขอเข้าสัมภาษณ์ การส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ และทางอิเล็กทรอนิกส์แบบเจาะจงรายบุคคล

5. ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณของการวิจัยในครั้งนี้ ดำเนินการในเดือนพฤศจิกายน 2561 ถึง เดือนเมษายน พ.ศ. 2562

สมมติฐานการวิจัย

จากวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ต้องการศึกษาแนวทางการบริหารสภาพคล่องทางการเงินในภาคธุรกิจอุตสาหกรรมของประเทศไทย สามารถนำมากำหนดเป็นสมมติฐานของการวิจัยได้ การวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้ตั้งสมมติฐานไว้ 6 ข้อ ดังต่อไปนี้

1. สมมติฐานการวิจัยในการทดสอบอิทธิพลเชิงสาเหตุระหว่างองค์ประกอบ ข้อที่ 1

H1: องค์ประกอบด้านการเพิ่มพูนความรู้และยกระดับส่งอิทธิพลทางตรงต่อองค์ประกอบด้านการมีเสถียรภาพ

2. สมมติฐานการวิจัยในการทดสอบอิทธิพลเชิงสาเหตุระหว่างองค์ประกอบ ข้อที่ 2

H2: องค์ประกอบด้านกระบวนการส่งอิทธิพลทางตรงต่อองค์ประกอบด้านการมีเสถียรภาพ

3. สมมติฐานการวิจัยในการทดสอบอิทธิพลเชิงสาเหตุระหว่างองค์ประกอบ ข้อที่ 3

H3: องค์ประกอบด้านการเพิ่มพูนความรู้และยกระดับส่งอิทธิพลทางตรงต่อองค์ประกอบด้านกระบวนการ

4. สมมติฐานการวิจัยในการทดสอบอิทธิพลเชิงสาเหตุระหว่างองค์ประกอบ ข้อที่ 4

H4: องค์ประกอบด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมส่งอิทธิพลทางตรงต่อองค์ประกอบด้านการเพิ่มพูนความรู้และยกระดับ

5. สมมติฐานการวิจัยในการทดสอบอิทธิพลเชิงสาเหตุระหว่างองค์ประกอบ ข้อที่ 5

H5: องค์ประกอบด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมส่งอิทธิพลทางตรงต่อองค์ประกอบด้านความร่วมมือและประสานงาน

6. สมมติฐานการวิจัยในการทดสอบอิทธิพลเชิงสาเหตุระหว่างองค์ประกอบ ข้อที่ 6

H6: องค์ประกอบด้านความร่วมมือและประสานงาน ส่งอิทธิพลทางตรงต่อองค์ประกอบด้านกระบวนการ

วิธีการดำเนินวิจัย

การวิจัยเรื่อง แนวทางการบริหารสภาพคล่องทางการเงินในภาคธุรกิจอุตสาหกรรมของประเทศไทย เป็นการสร้างองค์ความรู้ใหม่ (Inductive Research) โดยใช้การวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed-Methodology Research) โดยเริ่มที่การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยเทคนิคการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ตามด้วยการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และท้ายสุดคือการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยเทคนิคการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ประชากรที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยเทคนิคการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) คือผู้เชี่ยวชาญที่เป็นที่ยอมรับระดับประเทศ มีคุณสมบัติตรงตามเกณฑ์ที่คณะกรรมการบริหารหลักสูตรฯ บัณฑิต สาขาวิชา บริหารธุรกิจอุตสาหกรรม คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือกำหนด (Qualifications of Experts) สำหรับการวิจัยครั้งนี้ มีผู้เชี่ยวชาญที่มีคุณสมบัติตรงตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ จำนวน 9 คน สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) คือ ผู้ประกอบการ ธุรกิจอุตสาหกรรม ผู้วิจัยจึงได้กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ใช้เกณฑ์ของงานวิจัยประเภทการวิเคราะห์ องค์ประกอบหรือแบบจำลองสมการโครงสร้าง ซึ่งได้กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่อยู่ในระดับดีมากไว้ จำนวน 500 ตัวอย่าง (Comrey & Lee, 1992) ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi – Stage Sampling) (Babbie, 2010: 211-217) ประกอบไปด้วยขั้นตอนการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster Sampling) ขั้นตอนการสุ่มแบบโควตา (Quota Sampling) และขั้นตอนการสุ่มตัวอย่างแบบมีระบบ (Systematic Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามที่สร้างขึ้น ท้ายสุดประชากรที่ใช้ใน

การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยเทคนิคการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 7 ท่าน ใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) แล้วสรุปออกมาเป็นค่าความถี่

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์เพื่อหาคุณภาพของเครื่องมือ ด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูป IBM SPSS (Statistical Package for the Social Science for Windows) ผลการวิเคราะห์ค่าอำนาจจำแนก (Discrimination) เป็นรายชื่อในส่วนของข้อความที่มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) ด้วยการวิเคราะห์ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : S.D.) ได้ค่าอยู่ระหว่าง 0.50-1.45 และข้อความที่มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ด้วยการวิเคราะห์ corrected item-correlation ได้ค่าอยู่ระหว่าง 0.31-0.74 ส่วนการวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามด้วยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่า 0.973

สำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณผู้วิจัยกระจายแบบสอบถามจนครบจำนวนที่ได้กำหนดไว้คือ 500 ราย จากนั้นได้นำมาวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปทั้งสถิติเชิงพรรณนา สถิติอ้างอิงและการวิเคราะห์แบบจำลองสมการโครงสร้าง ประกอบด้วยการหาค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : S.D.) การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ย (Comparison of Mean) การวิเคราะห์ความสัมพันธ์แบบไคสแควร์ (Chi-Square test) เปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยประชากร 2 กลุ่ม ที่เป็นอิสระต่อกัน ด้วยค่าที (t-test) ซึ่งกำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบ (Bivariate Correlations) และการพัฒนาแบบจำลองสมการโครงสร้าง (Structural Equations Modeling : SEM) การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติใช้การวิเคราะห์ด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูป IBM SPSS Statistics และ IBM SPSS AMOS การปรับปรุงค่าองค์ประกอบ หรือองค์ประกอบ (Latent Variable Adjustment) ในทุกตัวของงานวิจัยให้มีความสมบูรณ์ ผู้วิจัยได้ทำการประเมินความสอดคล้องของแบบจำลอง (Evaluation the Data-Model Fit) จนแต่ละองค์ประกอบหรือองค์ประกอบทุกตัวมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์เป็นไปตามเกณฑ์ทุกตัว การปรับปรุงค่าองค์ประกอบ (Latent Variable) ให้มีความสอดคล้องกับข้อมูลประจักษ์เป็นไปตามเกณฑ์นั้น จะพิจารณาดำเนินการปรับจากตัวแปรเชิงสังเกต (Observed Variable) ซึ่งเป็นตัวแปรจากข้อความที่มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ที่ผู้วิจัยได้มาจากการเก็บข้อมูลจริง ทั้งนี้ผู้วิจัยจะได้ดำเนินการปรับปรุงตัวแบบจำลอง ด้วยการพิจารณาจากค่า Modification Indices ตามคำแนะนำของ Arbuckle (2011: 107-109) โดยการพิจารณาค่าของผลที่ได้มาจากโปรแกรมพร้อมหลักวิชาการทางทฤษฎี เพื่อตัดตัวแปรเชิงสังเกตที่มีความไม่เหมาะสมบางตัวออกไปทีละตัวแล้วดำเนินการประมวลผลตัวแบบใหม่ ทำเช่นนี้ไปจนได้ตัวแบบที่มีค่าสถิติผ่านเกณฑ์ครบทั้ง 4 ค่า คือ (1) Chi-square Probability level with p (CMIN/P) > 0.05 (2) Relative Chi-square (CMIN/DF) < 2 (3) Goodness of Fit Index (GFI) > 0.90, and (4) Root Mean Square Error of Approximation (RMSEA) < 0.08 จึงถือว่าตัวแบบจำลองสมการโครงสร้างนั้นมีความสมบูรณ์สอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยครั้งนี้ได้ผลสอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยที่ได้ตั้งไว้ โดยเริ่มจากผลการวิจัยเชิงคุณภาพพบว่าปัจจัยในการพัฒนาแนวทางการบริหารสภาพคล่องทางการเงินในภาคธุรกิจอุตสาหกรรมของประเทศไทยพบว่า สามารถจำแนกออกมาได้จำนวน 5 องค์ประกอบ ได้แก่ ด้านการมีเสถียรภาพ ด้านการเพิ่มพูนความรู้และยกระดับ ด้านกระบวนการ ด้านความร่วมมือและประสานงาน และด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมรวมทั้งสิ้น 100 ตัวแปร และมีระดับความสำคัญอยู่ในระดับมากทั้งภาพรวมและรายด้าน โดยภาพรวมมีค่าคะแนนเฉลี่ย 4.36

สำหรับผลการวิจัยเชิงปริมาณ พบว่าค่าสถิติประเมินความสอดคล้องกลมกลืนของแบบจำลองสมการโครงสร้างก่อนการปรับปรุงตัวแบบ มีค่าดัชนีรากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของการประมาณค่าความคลาดเคลื่อน (RMSEA) เท่ากับ 0.054 ผ่านเกณฑ์การประเมินความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ของตัวแบบ แต่สำหรับค่าความน่าจะเป็นของไคสแควร์ (Chi-Square Probability Level) เท่ากับ 0.000 ค่าไคสแควร์สัมพัทธ์ (CMIN\DF) เท่ากับ 2.448 และค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้อง (GFI) เท่ากับ 0.579 ยังไม่ผ่านเกณฑ์การประเมินความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการปรับปรุงแบบจำลอง โดยพิจารณาค่า Modification Indices Arbuckle (2011: 107-109) โดยพิจารณาค่าของผลที่ได้มาจากโปรแกรมสำเร็จรูปพร้อมหลักวิชาการทางทฤษฎี เพื่อตัดตัวแปรเชิงสังเกตที่มีความไม่เหมาะสมบางตัวออกไปทีละตัวแล้วดำเนินการประเมินผลตัวแบบใหม่ ทำเช่นนี้ไปจนได้ตัวแบบที่มีค่าสถิติผ่านเกณฑ์ครบทั้ง 4 ค่า จึงถือว่าแบบจำลองสมการโครงสร้างนั้น มีความสมบูรณ์สอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ซึ่งภายหลังที่ได้ดำเนินการปรับปรุงแบบจำลองเป็นที่เรียบร้อยแล้ว พบว่า ค่าความน่าจะเป็นของไคสแควร์ (Chi-Square Probability Level) เท่ากับ 0.079 มากกว่า 0.05 แสดงว่าตัวแบบนี้ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ค่าไคสแควร์สัมพัทธ์ (CMIN\DF) เท่ากับ 1.143 ซึ่งน้อยกว่า 3 ค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้อง (GFI) เท่ากับ 0.959 ซึ่งมากกว่า 0.90 และค่าดัชนีรากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของการประมาณค่าความคลาดเคลื่อน (RMSEA) เท่ากับ 0.017 ซึ่งน้อยกว่า 0.08 จึงสรุปได้ว่า สถิติทั้ง 4 ค่าผ่านเกณฑ์การประเมิน ดังนั้น แบบจำลองสมการโครงสร้างแนวทางการบริหารสภาพคล่องทางการเงินในภาคธุรกิจอุตสาหกรรมของประเทศไทย ภายหลังการปรับปรุงจึงมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

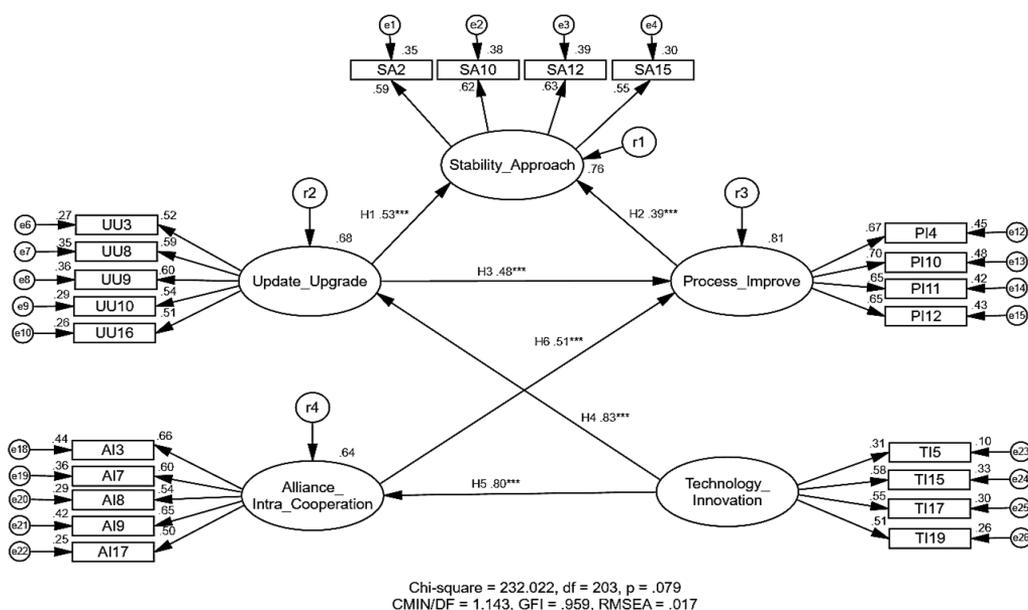
ในส่วนสุดท้าย ผลการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยเทคนิคการสนทนากลุ่มหรือ Focus Group ผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 7 ท่าน มีมติเป็นเอกฉันท์รับรองแบบจำลองสมการโครงสร้างแนวทางการบริหารสภาพคล่องทางการเงินในภาคธุรกิจอุตสาหกรรมของประเทศไทย และให้ความเห็นเพิ่มเติมที่เป็นประโยชน์กับงานวิจัยฉบับนี้ ดังนี้ เพื่อให้เกิดประสิทธิผล ในการนำแบบจำลองสมการโครงสร้างแนวทางการบริหารสภาพคล่องทางการเงินในภาคธุรกิจอุตสาหกรรมของประเทศไทยไปประยุกต์ใช้ ภาคธุรกิจต้องให้การส่งเสริมการเรียนรู้ และนำไปใช้งานอย่างจริงจัง พร้อมทั้งพัฒนาต่อยอดในระดับเชิงลึก เพื่อให้เกิดความเข้าใจและเข้าถึงแนวทางที่พัฒนาไว้ นอกจากนี้การสนับสนุนโดยภาครัฐเป็นสิ่งที่จำเป็นและสำคัญมากต่อการพัฒนาแบบจำลองสมการโครงสร้าง การพัฒนากระบวนการทางการเงินที่สอดคล้องกับกระบวนการทาง

ธุรกิจ และมุ่งเน้นยกระดับให้เป็นมาตรฐานสากล จะสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันและสร้างความยั่งยืนของธุรกิจ อีกทั้งการพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรม จำเป็นต้องพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ก้าวหน้าไปพร้อมกันด้วย

ตาราง 1 ระดับความสำคัญของแนวทางการบริหารสภาพคล่องทางการเงินในภาคธุรกิจอุตสาหกรรมของประเทศไทย โดยภาพรวม

แนวทางการบริหารสภาพคล่องทางการเงินในภาคธุรกิจอุตสาหกรรมของประเทศไทย	$\bar{x}$	S.D.	<i>t – Value</i>	<i>p – Value</i>
ภาพรวม	4.36	0.35	3.53	0.06
ด้านการมีเสถียรภาพ	4.36	0.38	0.00	0.95
ด้านการเพิ่มพูนความรู้และยกระดับ	4.33	0.37	1.23	0.27
ด้านกระบวนการ	4.37	0.41	6.69	0.01*
ด้านความร่วมมือและประสานงาน	4.35	0.40	5.19	0.02*
ด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม	4.38	0.38	0.20	0.65

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ภาพ 1 แบบจำลองสมการโครงสร้างแนวทางการบริหารสภาพคล่องทางการเงินในภาคธุรกิจอุตสาหกรรมของประเทศไทย

ตาราง 2 ค่าสถิติที่ได้จากการวิเคราะห์แบบจำลองสมการโครงสร้างแนวทางการบริหารสภาพคล่องทางการเงินในภาคธุรกิจอุตสาหกรรมของประเทศไทย

Variable	Estimate		R ²	variance	C.R.	P
	varianc	Unstandard				
	e					
Update & Upgrade → Stability	0.53	0.53	0.76	0.03	4.08	***
Update & Upgrade → Process	0.48	0.64	0.81	0.04	5.86	***
Process → Stability	0.39	0.30	0.76	0.03	3.29	***
Alliance → Process	0.51	0.53	0.81	0.04	6.43	***
Technology → Update&upgrade	0.83	1.00	0.68	0.04	5.55	***
Technology → Alliance	0.80	1.32	0.64	0.06	5.76	***

*** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001

ตาราง 3 ค่าสถิติประเมินความสอดคล้องกลมกลืนของแบบจำลองสมการโครงสร้างหลังการปรับปรุงตัวแบบ

ค่าสถิติ	เกณฑ์ที่ใช้พิจารณา	ก่อนปรับปรุง	หลังปรับปรุง
Chi-square	มีค่ามากกว่า 0.05	0.000	0.079
CMIN/DF	มีค่าน้อยกว่า 2	2.448	1.143
GFI	มีค่ามากกว่า 0.90	0.579	0.959
RMSEA	มีค่าน้อยกว่า 0.80	0.054	0.017

สรุปและอภิปรายผล

ประเด็นสำคัญที่ได้พบจากผลการวิจัยและการทดสอบสมมติฐานงานวิจัยในเรื่องนี้ ผู้วิจัยจะได้นำมาอภิปรายเพื่อสรุปเป็นข้อยุติให้ทราบถึงข้อเท็จจริงโดยมีการนำเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาอ้างอิงสนับสนุน

องค์ประกอบด้านการเพิ่มพูนความรู้และยกระดับ (Update & Upgrade Approach) ส่งอิทธิพลทางตรงต่อองค์ประกอบด้านการมีเสถียรภาพ (Stability Approach) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 มีค่าน้ำหนัก (Factor Loading) เท่ากับ 0.53 เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ สอดคล้องกับ Ashmarinaa et al. (2016) ที่ได้กล่าวถึงการพัฒนาองค์กรให้เติบโตอย่างยั่งยืน มีเสถียรภาพ ซึ่งจะมีผลกระทบจากสภาพแวดล้อมภายนอกที่เปลี่ยนแปลงไป ต้องมีการบริหารเงินทุนหมุนเวียนที่เหมาะสม การลงทุนอย่างรอบคอบ ซึ่งจะมีผลทำให้ธุรกิจมีเสถียรภาพทางการเงิน และบริหารต้นทุนทางการเงินได้อย่างมีประสิทธิภาพ

องค์ประกอบด้านกระบวนการ (Process & Improve Approach) ส่งอิทธิพลทางตรงต่อองค์ประกอบด้านการมีเสถียรภาพ (Stability Approach) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 มีค่าน้ำหนัก (Factor Loading) เท่ากับ 0.39 เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ สอดคล้องกับ Mathuva (2010) ที่ได้

กล่าวถึงการบริหารเงินทุนหมุนเวียน โดยกระบวนการธุรกิจ เช่น การบริหารเครดิตเทอมทั้งด้านซื้อและขาย การบริหารสต็อกสินค้า จะส่งผลให้ธุรกิจมีความสามารถในการทำกำไรและเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารงานของกิจการ เติบโตอย่างยั่งยืน

องค์ประกอบด้านความร่วมมือและประสานงาน (Alliance & Intra-Cooperation Approach) ส่งอิทธิพลทางตรงต่อองค์ประกอบด้านกระบวนการ (Process & Improve Approach) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 มีค่าน้ำหนัก (Factor Loading) เท่ากับ 0.51 เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ สอดคล้องกับ Kouvelis et al. (2017) ที่ได้กล่าวถึงความร่วมมือทางธุรกิจระหว่างผู้มีส่วนได้เสีย ผู้ซื้อ ผู้ขาย สถาบันการเงิน และผู้ให้บริการในห่วงโซ่อุปทาน จะส่งผลให้เกิดนวัตกรรมทางการเงินที่สอดคล้องกับกระบวนการ เพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานของธุรกิจ

องค์ประกอบด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม (Technology & Innovation Approach) ส่งอิทธิพลทางตรงต่อองค์ประกอบด้านการเพิ่มพูนความรู้และยกระดับ (Update & Upgrade Approach) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 มีค่าน้ำหนัก (Factor Loading) เท่ากับ 0.83 เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ สอดคล้องกับ Kiel et al. (2017) ที่ได้กล่าวถึง The Industrial Internet of Things (IIoT) เป็นเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่สร้างความยั่งยืนให้กับธุรกิจ จากการเข้าถึงองค์ความรู้ที่สามารถสร้างคุณค่าเพิ่มให้กับธุรกิจ

องค์ประกอบด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม (Technology & Innovation Approach) ส่งอิทธิพลทางตรงต่อองค์ประกอบด้านความร่วมมือและประสานงาน (Alliance & Intra-Cooperation Approach) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 มีค่าน้ำหนัก (Factor Loading) เท่ากับ 0.80 เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ สอดคล้องกับ Gunasekaran et al. (2017) ที่ได้กล่าวถึงเทคโนโลยีและนวัตกรรม ทำให้เกิดการเชื่อมต่อข้อมูลข่าวสาร แลกเปลี่ยนข้อมูลซึ่งกันและกัน และ การบริหารฐานข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) จะส่งผลให้เกิดประสิทธิภาพในการตัดสินใจของผู้บริหาร ระบบปฏิบัติการที่มีประสิทธิภาพ และผลการดำเนินงานที่ดีขึ้น

องค์ประกอบด้านการเพิ่มพูนความรู้และยกระดับ (Update & Upgrade Approach) ส่งอิทธิพลทางตรงต่อองค์ประกอบด้านกระบวนการ (Process & Improve Approach) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 มีค่าน้ำหนัก (Factor Loading) เท่ากับ 0.48 เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ สอดคล้องกับ Staniewski (2016) ที่ได้กล่าวถึงองค์ความรู้ความหลากหลายในมิติของรายงานทางการเงิน ส่งผลให้ผู้บริหารมีข้อมูลที่ใช้ในการตัดสินใจดำเนินธุรกิจ ทำให้ธุรกิจเติบโตและเพิ่มประสิทธิภาพความสามารถในการทำกำไรของกิจการได้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งนี้

1. ความรู้ความชำนาญด้านการบริหารการเงินของผู้รับผิดชอบ เป็นปัจจัยที่เป็นอุปสรรคสำคัญต่อการบริหารสภาพคล่องทางการเงินในภาคธุรกิจอุตสาหกรรมของประเทศไทย ดังนั้น สถาบันการศึกษาทั้งภาครัฐบาลและเอกชน ควรมีหลักสูตรการศึกษาเพื่อพัฒนาบุคลากรต่อไป

2. แนวทางการบริหารสภาพคล่องทางการเงินในภาคธุรกิจอุตสาหกรรมของประเทศไทย ที่นอกเหนือจากแบบสอบถาม คือ แสวงหาแหล่งเงินทุนสนับสนุนทั้งในและต่างประเทศ โดยในสภาวการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทำให้ธุรกิจต้องเตรียมความพร้อมด้านสภาพคล่องทางการเงิน และในปัจจุบันเทคโนโลยีนวัตกรรมทางการเงิน ทำให้การเคลื่อนย้ายเงินทุนทั่วโลกมีความรวดเร็วมาก ดังนั้น ธุรกิจภาคการเงินการธนาคาร และภาครัฐบาล ควรร่วมมือสนับสนุนให้ธุรกิจไทยเข้าถึงแหล่งเงินทุนทั้งในและต่างประเทศได้

3. ความต้องการแหล่งเงินทุนสนับสนุนจากภาครัฐ หรือเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำจากสถาบันการเงินในการบริหารสภาพคล่องทางการเงินในภาคธุรกิจอุตสาหกรรมของประเทศไทย เนื่องจากต้นทุนทางการเงิน ถ้าอยู่ในระดับที่เหมาะสมจะทำให้ธุรกิจมีสภาพคล่อง และสามารถแข่งขันในตลาดได้

4. ในการนำการบริหารสภาพคล่องทางการเงินในภาคธุรกิจอุตสาหกรรมของประเทศไทยไปใช้ให้เกิดผลสำเร็จได้เป็นอย่างดีเป็นรูปธรรม คือ กำหนดนโยบายด้านการเงิน และปฏิบัติอย่างเคร่งครัด จากผลงานวิจัยพบว่าผู้ประกอบการให้ความสำคัญด้านเทคโนโลยีนวัตกรรม ที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพด้านกระบวนการให้มีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับกระบวนการทางการเงินควบคู่กัน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. งานวิจัยนี้ กำหนดประชากรเป็นธุรกิจอุตสาหกรรมในประเทศไทย ซึ่งมีเป็นจำนวนมาก ดังนั้นควรทำการวิจัยเพิ่มเติมในธุรกิจอุตสาหกรรมที่มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจโดยรวมเพิ่มเติม เพื่อพัฒนาแบบจำลองสมการโครงสร้างแนวทางการบริหารสภาพคล่องทางการเงินในประเทศไทย ให้สอดคล้องกับทิศทางการเติบโตของประเทศ

2. ควรมีการวิจัยตามขนาดของธุรกิจ เพื่อพัฒนาแบบจำลองสมการโครงสร้างแนวทางการบริหารสภาพคล่องทางการเงินในประเทศไทยให้มีความเหมาะสมกับขนาดของธุรกิจต่อไป

3. เนื่องจากเทคโนโลยีและนวัตกรรมทางการเงินในปัจจุบันมีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และจากนโยบายภาครัฐที่กำหนดทิศทางของอุตสาหกรรมในประเทศไทยให้เป็นอุตสาหกรรม 4.0 ดังนั้น เพื่อพัฒนาแบบจำลองสมการโครงสร้างแนวทางการบริหารสภาพคล่องทางการเงินในประเทศไทย จึงควรศึกษาเพิ่มเติมในด้านนี้ด้วย

เอกสารอ้างอิง

จิรพร สุเมธีประสิทธิ์, มัทธนา พิพิธนาวรัตน์ และกิตติพันธ์ คงสวัสดิ์เกียรติ. (2556). การบริหารความเสี่ยงอย่างมืออาชีพ. กรุงเทพฯ: แมคกรอ-ฮิล.

รัฐชนา พงศาปาน. (2555). ศาสตร์แห่งการบริหารสภาพคล่อง. *BOT พระสยาม Magazine*, 35(4), 26-27.

- สุรัชย์ ภัทรบรรเจิด. (2559). การจัดการสภาพคล่องทางการเงินสำหรับผู้ประกอบการ SMEs ภายใต้วิกฤตเศรษฐกิจโลก. *วารสารวิทยาลัยบัณฑิตศึกษาการจัดการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 9(1), 281-303.
- Ashmarinaa, I. S., Zotovaa, A. S., & Smolin, A. S. (2016). Implementation of Financial Sustainability in Organizations through Valuation of Financial Leverage Effect in Russian Practice of Financial Management. *International Journal of Environmental and Science Education*, 11(10), 3775-3782.
- Arbuckle, J. L. (2011). *IBM SPSS Amos 20 user's guide*. New York: IBM.
- Comrey, A. L., & Lee, H. B. (1992). *A First Course in Factor Analysis* (2nd ed.). Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum.
- Feng, F. Z., Lu, J., & Wang, J. (2016). *Productivity and liquidity management under costly financing*. U.S.A.: The University of Notre Dame.
- Gunasekaran, A., Papadopoulos, T., Dubey, R., Wambad, S. F., Childee, S. J., Hazen, B., & Akter, S. (2017). Big Data and Predictive Analytics for Supply Chain and Organizational Performance. *Journal of Business Research*, 70, 308-317.
- Konak, F., & Guner, E., N. (2016). The Impact of Working Capital Management on Firm Performance: An Empirical Evidence from the BIST SME Industrial Index. *International Journal of Trade, Economics and Finance*, 7(2), 38-43.
- Kouvelis, P., Dong, L., & Turcic, D. (2017). Supply Chain Finance. Foundations and Trends R in Technology. *Information and Operations Management*, 10(4), 248-288.
- Kiel, D., Müller, J., Arnold, C., & Voigt, K. (2017). Sustainable Industrial Value Creation: Benefits and Challenges of Industry 4.0. [rewarded with ISPIM Best Student Paper Award]. In *Conference: International Society for Professional Innovation Management (ISPIM)* (p. 18-21). Vienna: Austria.
- Mathuva, D. M. (2010). The influence of working capital management components on corporate profitability: A survey on Kenyan listed firms. *Research Journal of Business Management*, 4(1), 1-11.
- Staniewski, M. W. (2016). *The Contribution of Business Experience and Knowledge to Successful Entrepreneurship*. Poland: University of Finance and Management.
- Wheelen, L. T., & Hunger, D. J. (2012). *Strategy management and business policy* (13th ed.). America: United States.